

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของการใช้แบบสำรวจตนเอง ในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเองและโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ ต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. นักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และนักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ จะมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่แตกต่างกันทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรม
2. นักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และนักเรียนที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ จะมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่แตกต่างจากนักเรียนในกลุ่มทดลอง 2 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรม
2. นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และนักเรียนในกลุ่มทดลอง 2 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่แตกต่างจากนักเรียนในกลุ่มควบคุมทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรม

นอกจากนี้ ยังได้ข้อค้นพบที่เป็นที่น่าสังเกต และน่าสนใจ ต่อไปนี้คือ

1. นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง นักเรียนในกลุ่มทดลอง 2 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ และนักเรียนในกลุ่มควบคุม ต่างมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพด้านความถี่และความหลากหลายของวิธีการที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลภายหลังการทดลอง มากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างในด้านความหลากหลายของประเภทของพฤติกรรมที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูล

2. ประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากที่สุด คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ อันดับรองลงมาคือ การศึกษาข้อมูลจากป้ายโฆษณา และน้อยที่สุดคือ การติดต่อขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากที่สุดคือ ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลือกอาชีพกับบุคคลใกล้ชิดที่บ้าน อันดับรองลงมาคือ อ่านข่าวการรับสมัครงานจากหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารของกรมแรงงาน และน้อยที่สุดคือ ติดต่อสอบถามไปยังสถาบันการศึกษาที่สนใจ

จากสมมติฐานและผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น นำมาอภิปรายผลในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

การเปรียบเทียบผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ โดยการศึกษาด้วยตนเองและโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ ต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ

จากการวิจัยที่ปรากฏผลว่านักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่แตกต่างจากนักเรียนในกลุ่มทดลอง 2 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรมที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพนั้น (ตารางที่ 4, 5 และ 6) แสดงให้เห็นว่า การนำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ (The Self-Directed Search) ของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ ฉบับแปลเป็นภาษาไทยมาใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

โดยการให้นักเรียนศึกษาและทำแบบสำรวจ ตลอดทั้งตรวจคะแนนและแปลผลที่ได้ด้วยตนเองตามวิธีการที่อธิบายไว้ในแบบสำรวจในสถานที่ที่นักเรียนเป็นผู้กำหนดเองนอกชั่วโมงแนะแนวเป็นเวลา 1 สัปดาห์นั้น มีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนทั้งด้านความถี่และความหลากหลายของพฤติกรรมไม่แตกต่างจากการให้นักเรียนทำแบบสำรวจฉบับเดียวกันนี้ โดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือในการอธิบาย ชี้แจงเพื่อความเข้าใจในการทำแบบสำรวจ ในชั่วโมงแนะแนวตามแผนการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้เป็นเวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาที ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่คาดหวังไว้ว่าการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพทั้ง 2 วิธีนี้ จะมีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่แตกต่างกัน สำหรับในประเด็นนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากลักษณะของแบบสำรวจและวิธีดำเนินการตั้งจะกล่าวถึงต่อไปนี้

การที่นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง มีคะแนนพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่ต่างไปจากนักเรียนในกลุ่มทดลอง 2 ที่มีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือนั้น อาจเป็นเพราะลักษณะของแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพฉบับนี้เป็นแบบสำรวจที่ใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ มีข้อความต่าง ๆ ให้ผู้ตอบแบบสำรวจได้สำรวจและประเมินตนเองอย่างมีลำดับขั้นตอน โดยในช่วงแรกให้นักทบทวนและเขียนถึงอาชีพที่ปรารถนาอยากเป็นตั้งแต่อดีตสมัยที่ยังเป็นเด็กเรื่อยมา จนถึงอาชีพที่ปรารถนาอยากเป็นในปัจจุบันเพื่อดูแนวโน้มความสนใจในประเภทของงานอาชีพและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการทำแบบสำรวจในภายหลัง ตัวอย่างเช่น เมื่อเป็นเด็กต้องการเป็นพยาบาล พอโตขึ้นต้องการเป็นครู ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงอีกคือต้องการเป็นนักสังคมสงเคราะห์ และในปัจจุบันต้องการเป็นนักแนะแนว ก็ให้เริ่มเขียนที่อาชีพพยาบาล และเขียนอาชีพครู นักสังคมสงเคราะห์และนักแนะแนว เรื่อยขึ้นมาตามลำดับ ต่อจากนั้นให้ตอบคำถามต่าง ๆ เพื่อสำรวจตนเองในหมวดกิจกรรม หมวดความสามารถและหมวดอาชีพ และให้ประเมินความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ ของตนเองออกมาเป็นระดับคะแนน 1 ถึง 7 เมื่อทำครบทุกขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ในช่วงท้ายของแบบสำรวจได้ให้คำอธิบายในการตรวจคะแนนและแปลความหมายผลที่ได้ไว้อย่างเป็นขั้นตอน จากการตรวจสอบวิธีการตอบ การตรวจคะแนน และผลที่ได้จากการใช้รหัสค้นหาอาชีพตามวิธีการที่ระบุไว้ในแบบสำรวจ ของนักเรียนแต่ละคนภายหลังจากกลับมารายงานผลปรากฏว่านักเรียนทุกคนสามารถทำได้ถูกต้อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นี้สามารถอ่านทำความเข้าใจและทำแบบสำรวจได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ทั้งนักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 และในกลุ่มทดลอง 2 นี้ ต่างเป็นนักเรียนที่เต็มใจและเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มจากนักเรียนในแต่ละ

แผนการเรียนและวิชาพื้นฐานอาชีพก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากก่อนการทดลองได้มีการประชุม ชี้แจง วัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการเข้าร่วมโปรแกรม อีกทั้งได้เปิดโอกาสให้นักเรียนตัดสินใจ ด้วยตนเองอีกครั้งที่จะเข้าร่วมโปรแกรม หรือขอลองตัวไม่เข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ จึงอาจมีส่วน ทำให้นักเรียนสนใจและให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดให้ทำเป็นอย่างดี

เมื่อพิจารณาด้านวิธีดำเนินการในกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ปรากฏว่าการที่กำหนดให้ นักเรียนกลุ่มทดลอง 2 ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ ในการอธิบาย ชี้แจงเพื่อความเข้าใจในการทำแบบสำรวจ ในช่วงโมงแนะแนวตามแผนการดำเนิน กิจกรรมที่วางไว้เป็นเวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาทีนั้น ถึงแม้จะมีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม แสวงหาข้อมูลทางอาชีพโดยเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ศึกษาและทำแบบสำรวจ ด้วยตนเองก็ตาม แต่ก็ไม่มีผลเพียงพอที่ทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะแผนการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้เป็นเวลา 3 คาบ คาบละ 50 นาทีนั้น เป็นเพียงการ แบ่งขั้นตอนของกระบวนการทำแบบสำรวจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดท้ายออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้ สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนในช่วงโมงแนะแนวในปัจจุบันที่มีเวลาเพียง สัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที และบทบาทของครูแนะแนวขณะที่ดำเนินกิจกรรมในแต่ละคาบ เป็นเพียงผู้ให้คำอธิบาย ชี้แจงเพื่อความเข้าใจในการทำแบบสำรวจตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เท่านั้น มิได้มีกิจกรรม หรือให้ข้อชี้แนะอื่นใดที่นอกเหนือไปจากที่ระบุไว้ในกระบวนการทำแบบสำรวจ เอกสารที่ใช้ทั้งหมดก็เป็นชุดเดียวกับที่ใช้ในกลุ่มทดลอง 1 คือ แบบสำรวจตนเองในการเลือก อาชีพพร้อมทั้งกระดาษคำตอบ คู่มือค้นหาอาชีพตามรหัสของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ เอกสารบอกริธี ใช้รหัสในการค้นหาอาชีพ การแปลความหมาย ข้อแนะนำสิ่งที่พึงปฏิบัติต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่ม เต็มมากขึ้น สำหรับใช้ในการตัดสินใจทางอาชีพ และเอกสารบอกริธีการศึกษาข้อมูลจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ แตกต่างกันเฉพาะเวลาที่มอบให้นักเรียนเท่านั้น คือในกลุ่มทดลอง 2 นี้ ผู้วิจัยได้ ทายอมมอบเอกสารตามจุดประสงค์ ของแต่ละคาบให้นักเรียนในช่วงโมงแนะแนวในขณะที่ได้มอบ เอกสารทั้งหมดให้นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 นำไปศึกษาและทำด้วยตนเองพร้อมกันในครั้งเดียว ซึ่งวิธีดำเนินการในกลุ่มทดลอง 2 เช่นนี้ อาจเป็นสาเหตุให้การนำแบบสำรวจตนเองในการเลือก อาชีพมาใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือนั้นไม่แตกต่างไป จากการให้นักเรียนศึกษาและทำด้วยตนเอง

แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพกับการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ

เมื่อพิจารณาผลที่ได้ในตารางที่ 7 จะเห็นว่าทั้งกลุ่มทดลอง 1 และกลุ่มทดลอง 2 ต่างมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพในด้านความถี่ และความหลากหลายของวิธีการที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพภายหลังการทดลอง เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการพัฒนาพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพขึ้น ภายหลังจากได้ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพไม่ว่าด้วยการศึกษาด้วยตนเอง หรือโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ ซึ่งหากพิจารณาในประเด็นนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุต่อไปนี้คือ

ลักษณะของแบบสำรวจที่ให้มีการสำรวจและประเมินลักษณะความสนใจ ความสามารถ และทักษะด้านต่าง ๆ จนได้รับข้อบ่งบอกลักษณะบุคลิกภาพตามทฤษฎีของฮอนแลนด์ ซึ่งรหัสนี้จะนำไปใช้ค้นหาอาชีพที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน จากคู่มือค้นหาอาชีพที่มีรายชื่ออาชีพต่าง ๆ มากมาย จำแนกตามลักษณะงานอาชีพออกเป็น 6 กลุ่มอาชีพ โดยกำหนดให้มีการสำรวจค้นหาอาชีพ อย่างละเอียดและทั่วถึงนั้น ช่วยให้นักเรียนเห็นทิศทางการเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตน และช่วยเพิ่มจำนวนตัวเลือกทางอาชีพ แต่เนื่องจากเครื่องมือชุดนี้ไม่ได้บอกข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพแต่ละอาชีพไว้ เพียงแต่แนะนำให้นักเรียนไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยวิธีการต่าง ๆ เท่านั้น ทำให้นักเรียนยังไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยเฉพาะ หรือวางแผนการศึกษาและอาชีพในอนาคตได้ ซึ่งการที่ผู้วิจัยมอบเอกสาร บอกแหล่งข้อมูลและรายการทางอาชีพที่นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าตามที่ต้องการได้ ตลอดจนมีการจัดบริการแนะแนวการศึกษาและอาชีพด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดห้องสมุดแนะแนว ให้บริการด้านเอกสารสิ่งพิมพ์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ จัดป้ายนิเทศและป้ายประกาศข่าวสารทางการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนข่าวสารตลาดแรงงาน จัดฉายสไลด์ วิดีโอแนะแนวการศึกษาและอาชีพในช่วงพักกลางวัน ให้บริการยืมเทปบันทึกเสียงแนะแนวการศึกษาและอาชีพ บริการให้การปรึกษาเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล การจัดบริการดังกล่าวเพื่อเอื้ออำนวยต่อการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนนั้น อาจมีส่วนในการจูงใจให้นักเรียนเห็นแนวทางและวิธีการที่จะศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมดังกล่าวได้

การเปรียบเทียบผลของการใช้แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ กับกลุ่มควบคุม

การศึกษาผลของการใช้แบบสำรวจตนเอง ในการเลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมในที่นี้ นั้น พิจารณา เฉพาะด้าน ความถี่หรือจำนวนครั้งของพฤติกรรม และความหลากหลายในรูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการ แสวงหาข้อมูลทางอาชีพเท่านั้น มิได้ศึกษาด้านทิศทางและเป้าหมายในการแสวงหาข้อมูล และด้าน คุณภาพของความรู้ที่ได้จากการแสวงหาของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ดังนั้นการอภิปรายผลการวิจัยใน ส่วนที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ จึงเป็นการอภิปรายเฉพาะด้านความถี่ และความหลากหลายของ รูปแบบ และวิธีการที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพเท่านั้น

จากการวิจัยที่ปรากฏผลว่า นักเรียนในกลุ่มทดลอง 1 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการ เลือกอาชีพโดยการศึกษาด้วยตนเอง และกลุ่มทดลอง 2 ที่ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ โดยที่มีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพไม่ต่างไปจากกลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรม (ตารางที่ 4, 5 และ 6) แสดงให้เห็นว่า แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ ฉบับแปลเป็นภาษาไทย เมื่อนำมาใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไม่ว่าจะด้วยการให้ นักเรียนศึกษาและทำด้วยตนเองหรือโดยมีครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือ ไม่ส่งผลเป็นพิเศษแต่ อย่างใดในการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนในด้านความถี่ และความ หลากหลายของพฤติกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่คาดหวังไว้ว่านักเรียน กลุ่มที่ได้ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพทั้ง 2 วิธี จะมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ สูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ทำแบบสำรวจ และขัดแย้งกับผลงานวิจัยส่วนหนึ่งของงานวิจัย ที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพฉบับนี้มาก่อนในด้านผลของแบบสำรวจ ที่มีต่อ การส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ เช่น งานวิจัยของเรดมอนด์ (Redmond 1972 : 2311 A - 2312 A) ของอวาลโลเน (Avallone 1974 : 2670 A - 2671 A) และงาน วิจัยของไครวาทซี และแมกกูน (Krivatsy and Magoon 1976 : 112 - 118) ที่กล่าวว่า แบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพของจอห์น แอล ฮอลแลนด์ มีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรม แสวงหาข้อมูลทางอาชีพ และให้ผลเช่นเดียวกับการให้การศึกษาทางอาชีพวิธีอื่นที่มีผู้ปรึกษาเข้าไป เกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากข้อสรุปของการวิจัยนี้ เห็นได้ว่าสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของเซนเนอร์ และสนูลล์ (Sener and Schnuelle 1976 : 353 - 359) และ

ของ โนแลน (Nolan 1973 : 195 - A) ที่พบว่าแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพฉบับนี้ ไม่มีผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพทั้งด้านความถี่ และความหลากหลายของพฤติกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับทำให้การปรึกษาทางอาชีพวิธีอื่น ๆ

ผลจากการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการให้นักเรียนทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพด้วยวิธีการ 2 วิธี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเริ่มคิดเกี่ยวกับอาชีพ ได้มีการสำรวจตนเอง เพื่อหาทิศทางในการเลือกอาชีพ ซึ่งหวังว่าจะเป็นการส่งเสริมและจูงใจให้นักเรียนสนใจแสวงหาข้อมูลทางอาชีพเพิ่มขึ้นนั้น ไม่ได้ส่งผลตามที่คาดหวังไว้เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง ได้พบสิ่งที่น่าสนใจและเป็นที่น่าสนใจก็คือ นักเรียนในกลุ่มเงื่อนไขการทดลองทั้ง 3 กลุ่ม ต่างมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพภายหลังการทดลองเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในด้านความถี่ และความหลากหลายของวิธีการที่ใช้ (ตารางที่ 7) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้ นักเรียนจะได้ทำหรือไม่ได้ทำแบบสำรวจตนเองในการเลือกอาชีพ นักเรียนก็มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งที่พบเห็นในการดำเนินการวิจัย อาจเป็นผลเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ คือ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นวัยที่กำลังอยู่ในขั้นของการสำรวจทางอาชีพตามทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ
2. นักเรียนมีความต้องการข้อมูลการศึกษาและอาชีพอยู่เป็นพื้นฐาน
3. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในการแสวงหาข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพก่อนการทดลอง
4. นักเรียนคุ้นเคยกับแบบสอบถาม มีความเข้าใจและความคล่องในการตอบแบบสอบถามมากขึ้น
5. นักเรียนตั้งใจตอบแบบสอบถามไปในทิศทางที่ตอบสนองความต้องการของครู
6. อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน
7. สภาพแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบัน ทำให้นักเรียนตื่นตัวมากขึ้น สภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้ได้แก่

- 7.1 การจัดการศึกษาออกโรงเรียน ของกรมการศึกษาออกโรงเรียนกระทรวง
ศึกษาธิการ
- 7.2 สภาพการแข่งขันในการสอบเข้าศึกษาต่อและทำงาน
- 7.3 การจัดแนะแนวการศึกษาและอาชีพในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจะได้อภิปรายในรายละเอียดแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีอายุในช่วง 14 ถึง 17 ปี เป็นวัยที่กำลังอยู่ในขั้นของการสำรวจทางอาชีพ (Career exploration) ตามทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของซูเปอร์ (Super, cited by Tolbert 1974 : 33) เป็นช่วงที่นักเรียนสำรวจตนเองและอาชีพ มีการพิจารณาความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ค่านิยมและโอกาสในการได้งานทำ ตลอดจนแสวงหาข้อมูลทางอาชีพด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้มีความรู้กว้างทางอาชีพอันจะนำมาประกอบกับข้อมูลด้านอื่น ๆ สำหรับช่วยในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ซึ่งช่วงของชีวิตที่มีการสำรวจทางอาชีพนี้ตรงกับขั้นเตรียมเลือกอาชีพ (The Period of Anticipation) ตามทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพของทีเดอแมนและโอฮารา (Tiedeman and O' Hara, cited by Herr and Cramer 1979 : 127 - 128) และเป็นลักษณะหนึ่งที่สำคัญในขั้นการพิจารณาเลือกอาชีพตามสภาพความเป็นจริงตามทฤษฎีพัฒนาการด้านอาชีพ ของกินซ์เบิร์ก (Ginzberg 1971 : 210) ที่บุคคลจะเลือกอาชีพโดยพิจารณาทั้งองค์ประกอบส่วนตัว เช่น ความสนใจ ความสามารถและค่านิยม และองค์ประกอบหรือสภาพความเป็นจริงอื่น ๆ อย่างทั่วถึง เช่น ลักษณะของงานอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงาน โอกาสทางการศึกษา เป็นต้น มีการสำรวจเกี่ยวกับอาชีพโดยการแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ทางอาชีพ ทดสอบและประเมินตนเอง ด้วยประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น ทดลองเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ทดลองปฏิบัติงาน มีการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ ซึ่งการสำรวจทางอาชีพนี้สามารถช่วยให้เลือกอาชีพได้ตามสภาพความเป็นจริงยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่านักเรียนอยู่ในวัยที่มีพื้นฐานความสนใจและพร้อมที่จะแสวงหาข้อมูลทางอาชีพด้วยตนเองอยู่แล้ว โดยเฉพาะเมื่อมีสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษหาข้อมูลตามที่สนใจ ในช่วงเวลาที่ดำเนินการทดลอง

2. นักเรียนมีความต้องการข้อมูลการศึกษาและอาชีพอยู่เป็นพื้นฐาน ดังปรากฏในงานวิจัยของสุภาวดี สวนกุล (2528 : 60) ที่ศึกษาความต้องการด้านเนื้อหาวิชากิจกรรมแนะแนวของครูแนะแนวและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนรัฐบาลเขตการศึกษา 8 ว่า

นักเรียนมีความต้องการและสนใจในเนื้อหาวิชาด้านแนวทางการศึกษาต่อและประกอบอาชีพมากอยู่ในอันดับแรก และจากการวิจัยของชมภาร พันธุมโพธิ์ (2529 : 62) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานที่ทำและความรู้ความสามารถที่จำเป็นในอาชีพที่นักเรียนสนใจในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงว่านักเรียนเริ่มสนใจศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจมาตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่ยังคงขาดข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ ดังนั้นเมื่อมีการจัดบริการแนะแนวด้านการศึกษาและอาชีพด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียนจึงเป็นการตอบสนองความต้องการของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการแสวงหาข้อมูลด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

3. นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในการแสวงหาข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยทางอ้อมโดยที่ไม่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียน ทั้งนี้เนื่องจากแบบสอบถามมีข้อความที่แสดงการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จำนวน 35 ข้อความ ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อความ	จำนวนครั้ง						
	0	1	2	3	4	5	มากกว่า 5 (บอกจำนวนครั้ง)
<p>ในช่วงเวลา 3 สัปดาห์ที่ผ่านมาข้าพเจ้า..</p> <p>1. ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ กับบุคคลใกล้ชิดที่บ้าน.....</p> <p>2. ฟังการบรรยายและซักถามผู้มีความรู้ และประสบการณ์เรื่องอาชีพ.....</p> <p>3. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษา ที่สนใจจากเอกสารต่าง ๆ.....</p> <p>35.....</p>	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

การที่กำหนดให้นักเรียนพิจารณาไปที่ละข้อเพื่อตอบว่าเคยทำตามข้อความเหล่านี้หรือไม่และทำบ่อยครั้งเพียงใดนั้น ช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองว่ามีวิธีการต่างๆ อีกมากมายที่สามารถช่วยให้ตนได้รับข้อมูลตามที่ต้องการได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนได้ ประเมินตนเองว่ามีความขยันหรือชวนชวายศึกษาหาข้อมูลมากน้อยเพียงใด ช่วยให้เกิดแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาตนเองขึ้น การเรียนรู้นี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองช่วยให้นักเรียนรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งช่วยให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาและแก้ไขข้อบกพร่องด้วยตนเองอีกด้วย

4. การที่นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนทั้งในกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มและกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ได้ตอบแบบสอบถามพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพก่อนการทดลองนั้น อาจมีผลต่อการเพิ่มพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ ภายหลังจากการทดลองได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้ผ่าน

การตอบแบบสอบถาม และได้พิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อมาแล้ว 1 ครั้ง เมื่อได้มาตอบแบบสอบถามฉบับเดียวกันนี้อีกครั้งหนึ่ง นักเรียนจะเกิดความรู้สึกคุ้นเคยกับแบบสอบถาม สามารถเข้าใจข้อความต่าง ๆ และวิธีการตอบที่ดีขึ้น ทำให้มีความคล่องในการตอบคำถามในครั้งหลังมากยิ่งขึ้น

5. การที่นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมในการทดลอง และได้ทำแบบสอบถามที่ครูจัดให้ทำ ในขณะที่มีนักเรียนอีกจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสเช่นนี้ อาจส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกว่าได้รับความสนใจจากครูมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งความรู้สึกนี้ ทำให้นักเรียนภูมิใจ และตั้งใจตอบแบบสอบถามไปในทิศทางที่เป็นการตอบสนองความต้องการของครู ซึ่งอาจมีส่วนทำให้นักเรียนในทุก ๆ กลุ่มมีคะแนนพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากขึ้นจากก่อนการทดลองได้

6. อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้ ในการทำให้นักเรียนในกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับนักเรียนในกลุ่มทดลอง กล่าวคือ พฤติกรรมต่าง ๆ ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนในกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 72 คน อาจมีผลต่อการกระตุ้นพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียนในกลุ่มควบคุม จำนวน 36 คนได้ เนื่องจากนักเรียนในกลุ่มควบคุมเหล่านี้ได้เห็นแบบอย่างความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพด้วยรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไปของเพื่อนในกลุ่มทดลอง ทำให้เกิดบรรยากาศที่มีความตื่นตัวอยู่เสมอ ซึ่งอาจมีผลให้นักเรียนในกลุ่มควบคุมสนใจและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาข้อมูลทางอาชีพตามไปด้วย

นอกจากนี้ การที่นักเรียนในกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการแนะนำการศึกษาและอาชีพใด ๆ เลย ในชั้นเรียนตลอดช่วงที่ทำการทดลอง ในขณะที่ได้รับรู้ว่ามีเพื่อนนักเรียนกลุ่มหนึ่งได้รับความสนใจจากครู และยังมีโอกาสได้เข้าร่วมโปรแกรมเกี่ยวกับการแนะนำอาชีพอีกด้วย โดยอาจรู้ได้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน หรือได้พบเห็นขณะที่ดำเนินการทดลอง อาจทำให้เกิดความต้องการอยากเรียนรู้เหมือนเพื่อนกลุ่มนั้นบ้าง ประกอบกับการที่นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะจากการประชาสัมพันธ์ของฝ่ายแนะแนว หรือจากประสบการณ์การตอบแบบสอบถามก่อนการทดลอง หรือจากการได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของเพื่อนในกลุ่มทดลอง ซึ่งช่วยให้นักเรียนมองเห็นแนวทางและอาจมีส่วนในการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจที่จะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

7. สภาพแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบันทำให้นักเรียนตื่นตัว กระตือรือร้นแสวงหาข้อมูล การศึกษาและอาชีพมากขึ้น โดยอาจพิจารณาได้จากสภาพการณ์ต่อไปนี้คือ

7.1 การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปลงทะเบียนเรียน และสอบตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือที่เรียกกันแต่เดิมว่า "การสอบเทียบ" นั้น กำลังเป็นที่สนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในระบบโรงเรียนเป็นอย่างมาก โดยในจำนวนนักศึกษาทั้งหมดที่ลงทะเบียนเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเฉพาะในส่วนกลางที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยมาทุกปีจากปี 2526 ถึงปี 2529 คือจากจำนวน 9,021, 18,100, 23,917, 24,980 คน ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2529 : 1) ส่วนในปี 2530 นั้น นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนมีจำนวนถึง 28,652 คน (อุทัย ปรีชา, สัมภาษณ์) เมื่อคิดเทียบเป็นอัตราส่วนระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รวมกับบุคคลภายนอกทั่วไปในแต่ละปีนั้น ได้เป็นอัตราส่วน 50 : 50 (อุทัย ปรีชา, สัมภาษณ์) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่สนใจการศึกษาตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่หลักสูตรกำหนดให้นักศึกษาสามารถลงทะเบียนเรียนในแต่ละภาคเรียนได้ไม่จำกัดหมวดวิชา ทำให้สามารถจบการศึกษาได้เร็วกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนคือใช้เวลาศึกษาอย่างน้อย 2 ปี และหากมีการเทียบโอนหมวดวิชาก็สามารถจบก่อนเวลาที่กำหนดไว้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2531 : 8 - 9) ซึ่งเป็นการประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายเมื่อเทียบกับการศึกษาในระบบโรงเรียน อีกทั้งเกณฑ์การจบหลักสูตรกำหนดไว้เพียงแต่ให้สอบได้ในหมวดวิชาบังคับ 5 หมวดวิชา และหมวดวิชาเลือก 3 หมวดวิชา และผ่านเกณฑ์การเข้าร่วมกิจกรรมการพบกลุ่มตามที่กำหนดไว้เท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2531 : 12) นอกจากนี้เมื่อนักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว นักเรียนสามารถใช้ใบแสดงคุณวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลายนี้สมัครสอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัยของรัฐได้ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบการสมัครสอบเข้ามหาวิทยาลัย (ทบวงมหาวิทยาลัย 2532 : 33) ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ลงสนามสอบเข้ามหาวิทยาลัยเร็วขึ้น โดยไม่ต้องรอจนเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในระบบโรงเรียน ซึ่งนับเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนให้ความสนใจกับ "การสอบเทียบ" มากขึ้นและตั้งความหวังที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยเร็วขึ้น ด้วยเหตุที่นักเรียนให้ความสนใจดังกล่าวนี้ จึงมีความเป็นไปได้ที่มีส่วนให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น ขวนขวายหาข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพมากขึ้นเพื่อ ช่วยในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาในการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย อันจะ

นำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต

7.2 สภาพการสอบเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งระดับมหาวิทยาลัย วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยพยาบาล สถาบันทหาร - ตำรวจ รวมทั้งการสอบคัดเลือกเข้าทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ในปัจจุบันนี้มีการแข่งขันกันในระดับสูง นักเรียนจึงต้องมีการเตรียมตัวและเตรียมพร้อมให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยเริ่มตั้งแต่มีจุดมุ่งหมายในการเรียน มีการวางแผนการศึกษาต่อและประกอบอาชีพในอนาคตเพื่อจะได้เตรียมพร้อมทั้งในด้านของวิชาการ ฝึกหัดทักษะ ตลอดจนสร้างเสริมคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้มีคุณสมบัติความรู้และความสามารถตรงตามที่สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานต่าง ๆ ต้องการ ดังนั้นอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนกระตุ้นให้นักเรียนสนใจแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ด้านการศึกษาและอาชีพ สำหรับเป็นข้อมูลช่วยในการพิจารณาวางแผนการศึกษาต่อและประกอบอาชีพในอนาคต เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมที่สุดในสภาพการณ์ที่ต้องแข่งขันเช่นนี้

7.3 กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการแนะแนวอาชีพในปัจจุบันมีส่วนสนับสนุนให้นักเรียน สนใจแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันมีสื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจมากมายที่นักเรียนสามารถใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลได้ ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญต่องานแนะแนวอาชีพ ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้กำหนดมาตรการในการพัฒนาการศึกษาด้านคุณภาพการศึกษาไว้ในข้อที่ 5 ว่า "ให้ปรับปรุงการแนะแนวการศึกษาและการแนะแนวอาชีพให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529 : 26) ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ และทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาล เช่น ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมแรงงาน และภาคเอกชน เช่น สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย บริษัท ห้างร้านต่างก็ร่วมมือกันพัฒนางานแนะแนวอาชีพและประสานงาน กันในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ผลิตเอกสาร เครื่องมือและอุปกรณ์การแนะแนวอาชีพ เช่น สไลด์ วีดีโอ เทปบันทึกเสียง แบบทดสอบต่าง ๆ เป็นต้น จัดบริการหางานให้นักเรียนทำ จัดวันตลาดนัดแรงงาน ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดห้องสมุดอาชีพ การบริการแนะแนวทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การบริการข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับโลกของงานอาชีพแนวโน้ม ของตลาดแรงงาน เป็นต้น ประกอบกับสภาพการณ์การจัดกิจกรรม และให้บริการด้านแนะแนวการศึกษาและอาชีพที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนก็มีส่วนสนับสนุนต่อการแสวงหาข้อมูลของนักเรียน เช่น ห้องสมุดแนะแนวที่จัดเพื่อให้บริการ ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ด้านการศึกษาและอาชีพ โดย รวบรวมเอกสาร เครื่องมือและอุปกรณ์แนะแนวประเภทต่าง ๆ ที่ติดต่อขอหรือขอยืมจากหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง หรือซื้อหามา จัดทำเป็นระบบและให้บริการเพื่อการศึกษาค้นคว้า จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษาและ

อาชีพ ตลอดจนข่าวสารทางการศึกษาและอาชีพ ข่าวการรับสมัครงานอีกทั้งให้บริการการศึกษา และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหว อย่างทั่วถึง ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวอาจมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดความตื่นตัว เห็นความสำคัญของข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จะ เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการศึกษาและอาชีพของตนในอนาคต และให้ความสนใจต่อการ แสวงหาข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยคิดว่าเป็นสาเหตุร่วมกันทำให้นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ทั้งกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม มีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทาง การศึกษาและอาชีพสูงขึ้น แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ประการใด

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพของนักเรียน จำแนกตามประเภทและวิธีการที่ใช้

ในการนำคะแนน ที่ได้จากการให้นักเรียนทุกคนตอบแบบสอบถามพฤติกรรมแสวงหาข้อมูล ทางอาชีพภายหลังการทดลอง 3 สัปดาห์ มาวิเคราะห์ค่าร้อยละของนักเรียนที่มีพฤติกรรมแสวงหา ข้อมูลทางอาชีพจำแนกตามประเภท และวิธีการที่ใช้ปรากฏผลดังแสดงรายละเอียดไว้ในตาราง ที่ 8 ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

ประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้าร่วมการทดลอง จำนวน ทั้งหมด 108 คน ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพ เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 70.37) การศึกษาข้อมูลจากป้ายสนเทศ (ร้อยละ 67.78) การศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์ทดลองปฏิบัติงาน (ร้อยละ 66.36) การศึกษาข้อมูล จากการสัมภาษณ์บุคคล ชักถาม (ร้อยละ 51.13) การศึกษาข้อมูลจากอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา (ร้อยละ 49.44) การศึกษาข้อมูลจากการศึกษานอกสถานที่ (ร้อยละ 32.72) และการติดต่อขอ ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 21.91)

เมื่อพิจารณาด้านวิธีการ ที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพในแต่ละประเภทของ พฤติกรรมปรากฏผลดังนี้

การศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์

วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับแรกคือ อ่านข่าวการรับสมัครงานจากหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารของกรมแรงงาน (ร้อยละ 84.26) อันดับรองลงมาคือ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาที่สนใจจากเอกสารต่าง ๆ (ร้อยละ 82.41) ส่วนการอ่านเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพที่สนใจ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 50.00)

การศึกษาข้อมูลจากป้ายโฆษณา

วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับแรกคือ อ่านข่าวการรับสมัครงานจากป้ายประกาศตามสถานที่ต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน (ร้อยละ 72.22) อันดับรองลงมาคือ อ่านข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงาน การรับสมัครงานจากป้ายประกาศของฝ่ายแนะแนว (ร้อยละ 71.30) ส่วนการชมป้ายนิเทศการแนะแนวการศึกษาต่อและอาชีพที่จัดขึ้นตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 58.33)

การศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์การทดลองปฏิบัติงาน

วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับแรกคือ สังเกตการทำงานของคนในอาชีพที่สนใจ (ร้อยละ 81.48) อันดับรองลงมาคือ ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการทำงานที่สนใจ (ร้อยละ 67.59) ส่วนการช่วยผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่รู้จักทำงานที่สนใจ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 50.00)

การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ บุคคล ชักถาม

วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับแรกคือ ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลือกอาชีพกับบุคคลใกล้ชิดที่บ้าน (ร้อยละ 85.19) อันดับรองลงมาคือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการศึกษาต่อและอาชีพกับเพื่อน ๆ (ร้อยละ 78.70) ส่วนการปรึกษากับอาจารย์แนะแนวเกี่ยวกับการวางแผนทางการศึกษาและอาชีพ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 19.44)

การศึกษาข้อมูลจากอุปกรณ์ไอทีที่ตนศึกษา

วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับแรกคือ ชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและอาชีพ (ร้อยละ 64.81) อันดับรองลงมาคือ ชมเทปโทรทัศน์เกี่ยวกับอาชีพหรือสถาบันการศึกษาที่สนใจ (ร้อยละ 59.26) ส่วนการฟังเทปบันทึกเสียงแนะนำการศึกษาและอาชีพ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 24.07)

การศึกษาข้อมูลจากการศึกษานอกสถานที่

วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับแรกคือ ไปเยี่ยมชมสถานที่ทำงานประเภทที่สนใจ (ร้อยละ 46.30) อันดับรองลงมาคือ ไปเยี่ยมชมสถาบันการศึกษาที่สนใจ (ร้อยละ 35.19) ส่วนการไปเยี่ยมชมสถานฝึกอบรมวิชาชีพที่สนใจ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 16.67)

การติดต่อขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากที่สุดคือ ติดต่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจจากสถานที่ต่าง ๆ (ร้อยละ 26.85) อันดับรองลงมาคือ ติดต่อสอบถามเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 23.15) ส่วนการติดต่อสอบถามไปยังสถาบันการศึกษาที่สนใจ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 15.74)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาทุกวิธีการในประเภทของพฤติกรรมรวมทั้ง 7 ประเภทแล้วพบว่าวิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากที่สุด 5 อันดับแรก ในจำนวนทั้งหมด 35 วิธีการคือ ปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเลือกอาชีพกับบุคคลใกล้ชิดที่บ้าน (ร้อยละ 85.19) อ่านข่าวการรับสมัครงานจากหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารของกรมแรงงาน (ร้อยละ 84.26) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาที่สนใจจากเอกสารต่าง ๆ (ร้อยละ 82.41) สังเกตการทำงานของคนในอาชีพที่สนใจ (ร้อยละ 81.48) และศึกษาข้อมูลของอาชีพที่สนใจจากเอกสารประเภทต่าง ๆ (ร้อยละ 80.56)

ส่วนวิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพน้อยเป็น 5 อันดับสุดท้าย ในจำนวนทั้งหมด 35 วิธีการ คือ ติดต่อสอบถามไปยังสถาบันการศึกษาที่สนใจ (ร้อยละ 15.74)

ไปเยี่ยมชมสถานฝึกอาชีพที่สนใจ (ร้อยละ 16.67) ปรึกษากับอาจารย์แนะแนวเกี่ยวกับการวางแผนทางการศึกษาและอาชีพ (ร้อยละ 19.44) สัมภาษณ์ครู-อาจารย์ที่สอนวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพนั้น (ร้อยละ 20.37) และติดต่อสอบถามเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 23.15)

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น อภิปรายในประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

การที่พบว่าประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากที่สุด คือ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 70.37) ซึ่งหมายถึง การศึกษาข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพจากเอกสารสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ นิตยสาร วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ โดยศึกษาจากสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องแนะแนว หรือซื้อหามาอ่านเองนั้น อาจเป็นเพราะว่าการเสนอข้อมูลในรูปแบบของเอกสารสิ่งพิมพ์เป็นวิธีการที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ักเรียนมากกว่ารูปแบบอื่น ๆ และเป็นวิธีการศึกษาหาข้อมูลที่สะดวกสำหรับนักเรียน ไม่มีการจำกัดวัน เวลาในการศึกษาค้นคว้า คือสามารถศึกษาค้นคว้าตามที่ต้องการได้ตลอดเวลา อีกทั้งในปัจจุบันมีสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ด้านแนะแนวการศึกษาและอาชีพมากขึ้น ทั้งเพื่อการแนะแนวการศึกษาและอาชีพโดยตรง เช่น หนังสือชีวประวัติของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ฯลฯ หรือเป็นบทความ คอลัมน์ ที่แทรกอยู่ในหนังสือ นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ ต่าง ๆ เช่น บทความสัมภาษณ์บุคคลในอาชีพตามนิตยสารต่าง ๆ ข่าวสารการรับสมัครงานตามหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งเอกสารเหล่านี้นักเรียนสามารถหาอ่านได้ตามห้องสมุด หรือซื้อหามาอ่านเองได้ อีกทั้งสามารถศึกษาค้นคว้าได้สะดวกขึ้นจากห้องสมุดแนะแนวที่ได้รวบรวมเอกสารประเภทนี้ ไว้ให้บริการแก่นักเรียนพร้อมอยู่แล้ว และจากการพิจารณาด้านวิธีการที่นักเรียนใช้ในพฤติกรรมประเภทนี้พบว่า วิธีการที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมาก 3 อันดับแรก คือ อ่านข่าวการรับสมัครงานจากหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารของกรมแรงงาน (ร้อยละ 84.26) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาที่สนใจจากเอกสารต่าง ๆ (ร้อยละ 82.41) และศึกษาข้อมูลของอาชีพที่สนใจจากเอกสารประเภทต่าง ๆ (ร้อยละ 80.56) ส่วนการอ่านเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 50.00) แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่สนใจศึกษาและติดตามข่าวสารการรับสมัครงานในสาขาต่าง ๆ อีกทั้งสนใจศึกษาข้อมูลเพื่อการค้นหาต่อในสถาบันการศึกษา เพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตส่วนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นนั้น ไม่เป็นที่สนใจของนักเรียนนักทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาต่อใน

ระดับที่สูงขึ้นไปเพื่อประกอบอาชีพในระดับวิชาชีพ มากกว่าที่จะสนใจประกอบอาชีพที่ใช้เวลาในการฝึกอบรมเพียงระยะสั้น ๆ เช่น งานช่างฝีมือ หรืองานเสริมสวย เป็นต้น

ประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับที่ 2 คือ การศึกษาข้อมูลจากป้ายโฆษณา (ร้อยละ 67.78) ซึ่งหมายถึงการศึกษาข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาและอาชีพจากป้ายนิเทศ ป้ายประกาศ ป้ายนิทรรศการตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนนั้น เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นักเรียนสามารถศึกษาหาข้อมูลได้โดยง่ายและช่วยให้ทราบข่าวสารทันต่อความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาและอาชีพ แต่เนื่องจากการจัดป้ายโฆษณาหรือการติดประกาศต่าง ๆ นั้น กระทำเป็นครั้งคราวเป็นช่วงเวลา จึงทำให้เป็นประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้น้อยกว่าการศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ และจากการพิจารณาตามวิธีการที่นักเรียนใช้ในพฤติกรรมประเภทนี้ปรากฏว่า วิธีการที่นักเรียนใช้มากเป็นอันดับแรกคือ อ่านข่าวสารการรับสมัครงานจากป้ายประกาศตามสถานที่ต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน (ร้อยละ 72.22) อันดับรองลงมาคือ อ่านข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงานการรับสมัครงานจากป้ายประกาศของฝ่ายแนะแนว (ร้อยละ 71.30) และในการศึกษาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ก็พบว่า นักเรียนอ่านข่าวสารรับสมัครงานจากหนังสือพิมพ์ หรือเอกสารของกรมแรงงานเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 84.26) เช่นกัน ซึ่งแสดงว่า นักเรียนเริ่มให้ความสนใจกับความเคลื่อนไหวของตลาดแรงงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันมีข่าวและการกล่าวถึงการตกงาน หรือการไม่สามารถทำงานได้ตรงตามสาขาที่เรียนมาในบางสาขาวิชามากขึ้น ทำให้นักเรียนเริ่มต้นตัวศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของความต้องการของตลาดแรงงานในสาขาวิชาต่าง ๆ และที่อาจเป็นไปได้ในอีกกรณีหนึ่งคือนักเรียนสนใจศึกษาข้อมูลเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพที่สนใจ โดยการศึกษาคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ ที่หน่วยงานต้องการตามที่ประกาศไว้ ส่วนการชมป้ายนิทรรศการแนะนำการศึกษาต่อและอาชีพที่จัดขึ้นตามสถานที่ต่าง ๆ นั้น เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 58.33) ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่านักเรียนจะไม่สนใจชมป้ายนิทรรศการ แต่อาจเป็นเพราะว่าในช่วงเวลาที่ทำการทดลองนั้นไม่อยู่ในช่วงเวลาที่หน่วยงานต่าง ๆ มีการจัดนิทรรศการแนะนำการศึกษาต่อและอาชีพแต่ประการใด

การศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์ทดลองปฏิบัติงาน เป็นประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับที่ 3 (ร้อยละ 66.36) ซึ่งหมายถึง การศึกษาข้อมูลทางอาชีพจากการที่ได้มีโอกาสสังเกตการทำงาน หรือทดลองทำงานด้วยตนเอง หรือฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานที่สนใจ แสดงให้เห็นว่านักเรียนพยายามศึกษาข้อมูลจาก

ประสบการณ์ตรงมากขึ้น แต่ยังคงขาดโอกาสที่จะสนับสนุนในด้านนี้ เช่น โอกาสที่นักเรียนจะเลือกเรียนและฝึกฝน หรือหาประสบการณ์ทางอาชีพได้ตามความสนใจและความถนัดของตนที่แท้จริงยังมีน้อย เนื่องจากโรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนวิชาชีพให้สนองความต้องการของนักเรียนที่แตกต่างกันไปได้อย่างกว้างขวาง สาขาวิชาชีพที่เปิดสอนในโรงเรียนมีจำกัดเพียง 2-3 อย่าง เพราะข้อจำกัดด้านบุคลากรสอนวิชาชีพ โรงฝึกงาน เครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเรียนการสอน อีกทั้งการแก้ปัญหาโดยใช้แหล่งทรัพยากรและบุคลากรภายนอกโรงเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีโอกาสในการฝึกฝนหาประสบการณ์ทางอาชีพ ยังไม่ได้กระทำกันอย่างจริงจังยังขาดการติดต่อประสานงานและความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภาครัฐบาล และเอกชน โรงงาน บริษัท ห้างร้าน และสถานประกอบการอาชีพอิสระต่าง ๆ ในชุมชน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาด้านวิธีการที่นักเรียนใช้ในการศึกษาข้อมูลจากประสบการณ์การทดลองปฏิบัติงานนี้ พบว่านักเรียนใช้วิธีการสังเกตการทำงานของบุคคลในอาชีพที่สนใจมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 81.48) อันดับรองลงมาคือ ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการทำงานที่สนใจ (ร้อยละ 67.59) ส่วนการศึกษาข้อมูลโดยการช่วยผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่รู้จักทำงานที่สนใจ ปรากฏว่ามีน้อยที่สุด (ร้อยละ 50.00) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่างานที่บุคคลเหล่านั้นทำไม่ตรงกับความสนใจของนักเรียน หรือลักษณะการทำงานของบุคคลเหล่านั้นไม่เอื้อที่จะให้นักเรียนเข้าไปช่วยทำเพื่อหาประสบการณ์ แม้ว่าจะมีความสนใจในอาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างมาก เช่น การทำงานในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ การทำงานในสำนักงานของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น จึงทำให้โอกาสที่นักเรียนจะศึกษาข้อมูลด้วยวิธีนี้เป็นไปได้ยาก ส่วนลักษณะการทำงานของผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่รู้จักที่นักเรียนพอจะเข้าไปช่วยทำเพื่อหาประสบการณ์ในงานที่สนใจได้นั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นงานที่ประกอบเป็นอาชีพอิสระ หรือประกอบเป็นกิจการส่วนตัว เช่น การช่วยงานค้าขายตามร้านค้า การช่วยงานบางอย่างในคลินิกส่วนตัว การช่วยงานประเภทงานประดิษฐ์ งานช่างฝีมือ งานเสริมสวย งานซ่อมแซมเครื่องยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น

การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พูดคุย สอบถาม หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง บุคคลที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ วิทยากร ผู้มีประสบการณ์ นักแนะแนว ครู-อาจารย์ ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ เพื่อน เป็นต้น เป็นประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพมากเป็นอันดับที่ 4 (ร้อยละ 51.13) และเมื่อพิจารณาตัวบุคคลที่นักเรียนพูดคุยปรึกษาด้วยในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาและการเลือกอาชีพพบว่า นักเรียนปรึกษารีบทักกับบุคคลใกล้ชิดที่บ้าน เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง มากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 85.19) และยังเป็นวิธีการที่นักเรียนใช้มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทุก ๆ

วิธีการในทุก ๆ ประเภทของพฤติกรรมที่ใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพด้วย ในขณะที่เดียวกันยังแสดงให้เห็นด้วยว่า ครอบครัวยังคงมีอิทธิพลต่อการวางแผนการศึกษาและอาชีพ หรือการเลือกอาชีพของนักเรียน อันดับรองลงมาคือ เพื่อน (ร้อยละ 78.70) โดยนักเรียนจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องการศึกษาต่อและอาชีพ ส่วนอาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ที่สอนวิชาอื่นต่าง ๆ และอาจารย์แนะแนว เป็นบุคคลที่นักเรียนปรึกษาหารือด้วยในเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพน้อยคือ ร้อยละ 25.93, 20.37 และร้อยละ 19.44 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับครู-อาจารย์ เนื่องจากเป็นช่วงการเรียนในภาคที่เรียนที่ 1 ทำให้นักเรียนไม่ค่อยกล้าที่จะพูดคุย ซักถาม ปรึกษากับครู-อาจารย์เท่าใดนัก และการที่พบว่าครูแนะแนวเป็นบุคคลที่นักเรียนพบเพื่อปรึกษาด้านการศึกษาและอาชีพน้อยที่สุด ทั้งที่เป็นผู้ที่ได้พยายามทำความรู้จัก สร้างความคุ้นเคย และความเป็นมิตรกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความไว้วางใจและสบายใจที่จะเข้าขอปรึกษาเมื่อต้องการความช่วยเหลือ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือได้นั้น อาจเป็นเพราะว่านักเรียนไม่ไว้วางใจในตัวครูแนะแนวเพียงพอหรืออาจจะไม่มั่นใจในบริการและความช่วยเหลือที่ตนจะได้รับ หรืออาจเป็นเพราะว่านักเรียนไม่สามารถขอพบเพื่อปรึกษากับครูแนะแนวได้ เนื่องจากเวลาว่างที่ครูแนะแนวและนักเรียนสะดวกที่จะพบกันเพื่อการปรึกษาหารือกันไม่ตรงกัน เช่น เวลาที่ครูแนะแนวจัดไว้สำหรับให้บริการปรึกษแก่นักเรียนเป็นเวลาทีนักเรียนไม่สามารถใช้บริการได้ เพราะต้องเข้าเรียนในวิชาสำคัญ ๆ หรือไม่กี่ไม่กล้าที่จะขาดเรียนในบางวิชาที่อาจารย์ประจำวิชาเข้มงวดเรื่องเวลาเข้าเรียนมาก และเมื่อจะใช้เวลาที่นักเรียนว่างและสะดวก เช่น เวลาหลังเลิกเรียนตอนเย็น ครูแนะแนวบางท่านก็มีภาระกิจส่วนตัว และภาระกิจทางครอบครัวที่ไม่สามารถจะให้บริการปรึกษาได้ อีกทั้งในสภาพปัจจุบันนี้ ครูแนะแนวมีข้อจำกัดเรื่องเวลาที่จะให้บริการปรึกษแก่นักเรียน เพราะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันไปกับการเข้าสอนในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนววันละประมาณ 4 - 6 คาบ เวลาที่พอจะมีเหลืออยู่นอกจากจะใช้ในการเตรียมการสอนแล้ว ยังต้องมัวงานในความรับผิดชอบอื่น ๆ ที่จะต้องทำ เช่น งานตามโครงการของฝ่ายแนะแนวที่จัดให้บริการแก่นักเรียน งานที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนเป็นระยะ ๆ เป็นต้น ทำให้หาเวลาในการจะให้บริการปรึกษแก่นักเรียนได้ยากมาก ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ อาจจะเป็นสาเหตุทำให้พบว่านักเรียนปรึกษาหารือกับครูแนะแนวน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ๆ

การศึกษาข้อมูลจากอุปกรณ์ไอทีทัศนศึกษา ซึ่งหมายถึงการศึกษาข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพจากสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น การดูโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุ เพื่อการศึกษาและอาชีพ การดูสไลด์วิดีโอ หรือฟังเทปบันทึกเสียงเกี่ยวกับการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ เป็นวิธีการที่น่าดึงดูดใจ

นักเรียนให้ศึกษาข้อมูลมากกว่า การอ่านจากเอกสารสิ่งพิมพ์ แต่พบว่าเป็นประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้มากเป็นอันดับที่ 5 จากทั้งหมด 7 อันดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายการต่าง ๆ ที่เสนอทางสื่ออุปกรณ์เหล่านั้นไม่ตรงกับความสนใจ หรือความต้องการของนักเรียน อีกทั้งเวลาในการเสนอทางโทรทัศน์ หรือวิทยุกระจายเสียงนั้น เป็นช่วงเวลาที่นักเรียนไม่สามารถชม หรือฟังได้ เพราะกำลังเรียนอยู่ในชั้น เช่นรายการวิทยุแนะแนวของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ออกอากาศทุกวันพฤหัสบดี ในเวลา 11.25-11.45 น. หรือแม้แต่การจัดฉายสไลด์ วีดิโอ ภายในโรงเรียน ในช่วงเวลาที่พักกลางวัน นักเรียนก็ยังไม่สะดวกที่จะเข้าชม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนต้องเสียเวลาส่วนหนึ่งในการรอซื้ออาหาร และรับประทานอาหาร เวลาที่มีเหลืออยู่บ้างก็ต้องใช้ไปกับการทำกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ของนักเรียน ทำให้เวลาสำหรับจะชมรายการต่าง ๆ ที่จัดให้มีอยู่น้อยมาก แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาวิธีการที่นักเรียนใช้ในพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลประเภทนี้ พบว่า นักเรียนชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและอาชีพมากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 64.81) อันดับรองลงมา คือ ชมเทปโทรทัศน์เกี่ยวกับอาชีพ หรือสถาบันการศึกษาที่สนใจ (ร้อยละ 59.26) ส่วนการฟังเทปบันทึกเสียงแนะแนวการศึกษาและอาชีพ เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้น้อยที่สุด (ร้อยละ 24.07)

สำหรับการศึกษาข้อมูลจากการศึกษานอกสถานที่ ซึ่งหมายถึงการไปเยี่ยมชมเพื่อสังเกตศึกษาข้อมูลโดยทั่วไปของสถาบันการศึกษา สถานฝึกอบรมวิชาชีพ สถานประกอบการ สถานที่ทำงานที่สนใจ ด้วยตนเองนั้น เป็นประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้น้อยเป็นอันดับที่ 6 (ร้อยละ 32.72) อาจเป็นเพราะว่านักเรียนไม่มีโอกาส ไม่มีเวลาที่เอื้ออำนวยให้สามารถทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมประเภทนี้ในโรงเรียนมีน้อย และการที่จะมุ่งหวังให้นักเรียนกระทำด้วยตนเอง โดยการไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่สนใจเพื่อทำความรู้จักกับสถานที่นั้น ๆ ไปสังเกตสภาพการณ์ภายนอกทั่ว ๆ ไป สังเกตสภาพการทำงาน หรือการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาในสถานศึกษาที่สนใจ โดยได้รับการช่วยเหลือด้านข้อมูลของสถานที่ตั้งของสถานที่ต่าง ๆ ที่สนใจจากฝ่ายแนะแนว ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากสำหรับนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเรื่องเวลาที่จะออกไปศึกษานอกสถานที่ ทั้งไม่มีเวลาพอ เพราะต้องเรียนเต็มวัน และหากจะใช้เวลาหลังเลิกเรียนตอนเย็นก็ไม่สะดวก เนื่องจากมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องทำ เช่น ร่วมกิจกรรมพิเศษของทางโรงเรียน เรียนพิเศษ เป็นต้น อีกทั้งการขออนุญาตออกนอกโรงเรียนเพื่อไปศึกษานอกสถานที่ด้วยตนเองโดยไม่มีครูไปด้วย เป็นเรื่องที่ทางโรงเรียนจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันปัญหาด้านอื่นที่จะตามมา เช่น ปัญหาด้านงานปกครองของโรงเรียน ปัญหาการหนีเที่ยว การติดกัน เป็นต้น นอกจากนี้การไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นั้น จะต้องมีการขออนุญาตจากเจ้าของสถานที่

ด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากพอสมควร ดังนั้น นักเรียนส่วนใหญ่จึงไม่สะดวกนักที่จะไปศึกษานอกสถานที่ด้วยตนเอง และการไปในลักษณะเช่นนี้ นักเรียนก็จะไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งการศึกษาข้อมูลจากการศึกษานอกสถานที่ ด้วยการไปเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นี้ จะทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์ ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีค่ายิ่ง และเป็นการช่วยให้นักเรียนตื่นตัวในการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพได้อย่างดีนั้น จะต้องมีความรู้ที่เกี่ยวของ เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูฝ่ายกิจกรรม ครูแนะแนว เป็นผู้ดำเนินงาน และร่วมกันวางแผนอย่างรอบคอบ มีการติดต่อขออนุญาตเจ้าของสถานที่ และแจ้งให้ทราบถึงลักษณะของกลุ่มนักเรียนที่จะไปเยี่ยมชม พร้อมทั้งจุดมุ่งหมายในการไปเยี่ยมชมไว้ล่วงหน้าด้วย ทั้งนี้เพื่อทางสถานที่เหล่านั้นจะได้มีโอกาสสนองความต้องการของนักเรียนให้ดีที่สุด เช่น จัดเตรียมวิทยากรนำชม เตรียมนิทรรศการ สไลด์ วีดีโอ หรือภาพยนตร์ไว้ให้ชม แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่นักเรียนบางส่วนสนใจไปเยี่ยมชม พบว่า สถานที่ที่นักเรียนสนใจไปมากเป็นอันดับแรก คือ สถานที่ทำงานต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ เช่น ธนาคาร โรงพยาบาล (ร้อยละ 46.30) อันดับรองลงมา คือ สถาบันการศึกษาที่สนใจ (ร้อยละ 35.19) ส่วนสถานฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น เป็นสถานที่ที่นักเรียนสนใจไปชมน้อยที่สุด (ร้อยละ 16.67)

ประเภทของพฤติกรรมที่นักเรียนใช้ในการแสวงหาข้อมูลทางอาชีพน้อยที่สุด คือ การติดต่อขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 21.91) ซึ่งหมายถึง การศึกษาข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพโดยการติดต่อสอบถามไปยังหน่วยงาน สถาบันการศึกษา หรือสถานฝึกอบรมวิชาชีพทั้งของรัฐและเอกชนที่สนใจโดยตรง โดยอาจจะทำด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ติดต่อทางไปรษณีย์ โทรทัศน์ หรือไปขอด้วยตนเอง เมื่อต้องการข้อมูลเพิ่มเติม หรือต้องการข้อมูลเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยได้ให้บริการข้อมูลด้านสถานที่อยู่ หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่จะติดต่อได้โดยตรง การที่พบว่านักเรียนแสวงหาข้อมูลด้วยวิธีนี้น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีอื่น ๆ อาจเนื่องมาจาก ข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ในห้องสมุดแนะแนว หรือที่ให้บริการด้วยวิธีอื่น ๆ พอดีเป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปให้แก่กันได้ ซึ่งนักเรียนเองก็สามารถศึกษาค้นคว้าได้โดยสะดวก อีกทั้งในช่วงเวลาที่ดำเนินการทดลอง ไม่ได้เป็นเวลาที่ใกล้กับการสมัครสอบเข้าศึกษาต่อในสถาบันต่าง ๆ ความจำเป็นในการต้องการทราบข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น เกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ในการรับสมัคร หรือหลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ยังมีไม่มากนัก

จากการอภิปรายผลดังกล่าวมานี้ เห็นได้ว่านักเรียนมีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลทางอาชีพด้วยตนเองในรูปแบบต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งการแสวงหาข้อมูลด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง

นี่เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน ดังนั้น ครูแนะแนวในฐานะผู้เฝ้าอำนวยการแสวงหาข้อมูลของนักเรียน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีการแสวงหาข้อมูลในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น ส่งเสริมให้มีการแสวงหาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ จากป้ายสนทนา จากประสบการณ์การทดลองปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์ พูดคุย ฟังการบรรยายจากผู้มีความรู้ และประสบการณ์ จากสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ทางสื่อทัศนศึกษา เช่น ทีวี วิทยุ สไลด์ วีดิโอ จากการศึกษาเอกสารที่ และจากการติดต่อขอข้อมูลจากหน่วยงานโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรง และได้มีประสบการณ์จากการได้มีโอกาสทดลองปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่เป็นจริง เพราะจะช่วยให้ นักเรียนได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น อย่างไรก็ตามในการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมด้านเนื้อหาข้อมูล เวลา และโอกาส รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย เช่น งบประมาณ บุคลากร และสถานที่ โดยให้ตระหนักถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับเป็นสำคัญเพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับข้อมูลด้านต่าง ๆ มากเพียงพอสำหรับการวางแผนการทางการศึกษาและอาชีพต่อไปในอนาคต